

УДК 372.8+811.111

СУЧАСНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Л.Г.Смовженко

***Анотація.** Представлено сучасні інноваційні методи формування у студентів-філологів міжкультурної комунікативної компетенції; визначено роль сучасних технологій навчання у вирішенні зазначених завдань.*

***Ключові слова:** інноваційні методи, міжкультурна комунікативна компетенція, сучасні технології навчання.*

***Аннотация.** Представлены современные методы формирования у студентов-филологов межкультурной коммуникативной компетенции; подчеркнута роль современных технологий обучения в решении указанных задач.*

***Ключевые слова:** инновационные методы, межкультурная коммуникативная компетенция, современные технологии обучения.*

***Summary.** This article deals with the objectives of innovations of foreign languages teaching in the student's formation of the intercultural communicative competence. The role of modern learning technologies in the achieving of this objectives is showed.*

***Key words:** innovations of foreign languages teaching, intercultural communicative competence, modern learning technologies.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток України вимагає від її громадян постійного підвищення рівня знань з різних галузей. Зміни політичні, економічні, соціальні потребують висококваліфікованих фахівців, здатних до встановлення та підтримки контактів на рівні ділового співробітництва з іноземними партнерами. Таке своєрідне «замовлення» України відразу знаходить своє відображення в робочих навчальних програмах ВНЗ країни. В переважній більшості ВНЗ України студент має можливість опановувати кілька іноземних мов одночасно.

У наш час до студента філолога пред'являють нові, підвищені вимоги, пов'язані, насамперед, з рівнем володіння молодими фахівцями іноземною мовою.

Сучасні конкурентоспроможні кваліфіковані фахівці сьогодні повинні вміти не тільки спілкуватися

іноземною мовою, але й володіти достатнім обсягом знань, навичок та вмінь: сприймати на слух лекції іноземною мовою в навчальному процесі, спілкуватись на різного роду конференціях, круглих столах та семінарах; працювати в інтерактивному режимі; підтримувати розмову і вести дискусії на професійні та ділові теми; знаходити потрібну інформацію в Інтернеті або будь-яких інших іншомовних джерелах; готувати та проводити презентації за певною тематикою тощо.

Через шквальный потік наукової інформації репродуктивно-ефективне засвоєння студентами необхідного обсягу знань стає практично неможливим. За таких умов зменшується частка прямого, зовні заданого інформування та розширюється застосування інтерактивних інноваційних методів роботи студентів під керівництвом викладача і повноцінної самостійної роботи в аудиторіях, лінгафонних кабінетах, читальних залах, на об'єктах майбутньої професійної діяльності.

Важливим моментом реструктуризації освітянського процесу є запровадження інноваційних технологій саме у навчанні іноземних мов, що спричинить пошук нових форм і методів навчання, орієнтованих на формування творчої особистості, яка вміє поєднувати в різних варіантах теоретичні знання, наукові здобутки з вирішенням питань, що виникають на практиці; інтенсифікує навчальний процес; призведе до підвищення творчої активності студентів під час аудиторних занять шляхом використання ділових, рольових та соціальних елементів ігрового проектування; підвищить мотивацію студентів до позааудиторного навчання з метою поглиблення знань, навичок і вмінь; призведе одночасно до розробки власних інтерактивних комплексів навчально-методичного забезпечення дисциплін та використання відповідних автентичних.

Актуальність статті полягає в тому, що із зміною та розширенням цілей навчання іноземних мов у ВНЗ, виникає необхідність ознайомлення, опрацювання й використання інноваційних технологій та методів викладання дисциплін, особливо на рівні профільної підготовки студентів-філологів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема інноваційних підходів до навчання іноземних мов досліджується багатьма вітчизняними та зарубіжними педагогами, серед яких: В.В.Гузєєв, В.В.Кумарин, С.П.Логачевська, В.А.Сластенін, О.Б.Тарнопільський, Л.С.Подимова, О.А.Кулькіна, О.Ю.Кузнецова, О.Я.Савченко, Ж.-П.Марган, Г.В.Баранова, Н.І.Гез, Б.А. Лapidус, М.В.Ляховицький, І.П.Підласий, Г.К.Селевко, Н.Е.Мойсеюк та інші. Такі підходи до навчання не є новими для України. Інтегровано вони використовувались ще в перші десятиліття минулого століття й були поширені в 1920-ті роки – за часів масштабного реформування шкільної освіти: так званий «бригадно-проектний» метод, робота в парах зі змінним складом, виробничі, трудові, культурно-пошукові екскурсії та практики були передовим словом не лише в радянській, а й у світовій педагогіці. Подальшу розробку елементів інноваційного навчання ми можемо знайти у працях В.Сухомлинського, у творчості вчителів-новаторів 1970–1980 років (Ш.Амонашвілі, В.Шаталова, Є.Льїна, С.Лисенкової). Однак за радянських часів, за умов тотального впровадження та нав'язування комбінованого уроку творчість окремих педагогів була радше винятком, ніж правилом. У США та Західній Європі групові форми навчальної діяльності учнів активно розвивалися й постійно вдосконалювалися. Наприкінці ХХ століття інтерактивні технології набули поширення в теорії та практиці американської школи, де їх використовують при викладанні ряду предметів.

Дослідження, проведені Національним тренінговим центром (США, штат Меріленд) в 2010 році, засвідчують, що інноваційні технології навчання уможливають різке збільшення кількості засвоєного матеріалу, оскільки впливають не лише на свідомість того, хто навчається, а й на його ставлення, прагнення, почуття, волю тощо.

Впровадження таких технологій у ВНЗ потребують повної зміни всього навчального процесу та, безумовно, значної кількості часу для підготовки як студентів, так і викладачів. Використання інноваційних технологій – не самоціль. Це лише спосіб створення атмосфери в навчальній аудиторії, котра найліпшим чином сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості, дає змогу по справжньому реалізувати особистісно-орієнтоване навчання.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення інноваційних технологій навчання іноземних мов, що існують у вітчизняній та зарубіжній методиці, розгляд умов для їх творчого використання у ВНЗ України в процесі підготовки студентів-філологів.

Виклад основного матеріалу. Модернізація процесу навчання іноземних мов у вищій школі викликала необхідність використання нового, так званого «особисто-орієнтованого підходу» до викладання дисциплін. Основними положеннями цієї методики є спрямованість на розвиток особистості, яку навчають, як активного суб'єкта навчальної діяльності, підвищення ролі самостійної роботи, контролю й самоконтролю за ходом та результатами опанування іноземної мови. Все це знайшло відображення в загальноприйнятій нині у вищій школі кредитно-модульній технології навчання, яка трактує модуль і як інформацію, що підлягає самостійному засвоєнню, і як особливу

процедуру, що забезпечує оволодіння оптимальним способом вивчення матеріалу.

Важливим інноваційним положенням кредитно-модульної технології навчання є той факт, що студент перебуває в таких умовах, коли він сам повинен здобувати знання за допомогою запропонованої йому інформації, формувати навички та вміння використання даного матеріалу. Традиційно, реалізація цієї технології проходить три етапи: 1) первинного ознайомлення з новим матеріалом; 2) самостійної аудиторної або позааудиторної роботи і самоконтролю; 3) етап підсумкового контролю [4, с. 7].

Специфіка модульної технології навчання іноземних мов полягає в тому, що студенти з більшою часткою самостійності, ніж у традиційному навчанні, досягають конкретних цілей, а саме: де, в яких ситуаціях може бути використано вивчений матеріал; де він знаходиться і як його знайти; що саме вивчати; як перевірити себе; які завдання підготувати; в якій формі і яким за змістом буде підсумковий контроль тощо? Досвід практичної діяльності Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка свідчить про те, що кредитно-модульна технологія дозволяє поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання як під час аудиторної, так і під час самостійної роботи. Знання студентів-філологів розширюються також за рахунок спеціальних курсів («Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах», «Інноваційні технології навчання іноземних мов», «Новітні методики навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах»), які читаються в Інституті філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка на четвертому та п'ятому курсах.

Прагнення сучасних методистів модернізувати процес навчання іноземних мов призводить до глибшого вивчення відомих раніше методів, їх оновлення та вдосконалення. Так, розроблений професором Жан-Полем Мартаном метод «Учіння через навчання» («Learning Through Teaching»), був відомий ще в XIX столітті під назвою «бел-ланкастерської системи взаємного навчання». Зміст її полягав у тому, що старшокласники вивчали під керівництвом вчителя новий матеріал, а потім, отримавши ряд інструкцій та рекомендацій, навчали цього матеріалу учнів молодших класів. Істотна відмінність сучасного методу «Учіння через навчання» від бел-ланкастерської системи полягає в тому, що студенти самостійно, без допомоги викладача отримують нові знання, формують відповідні навички та вміння. Саме заняття представляє собою не просте повідомлення нових знань, а інтерактивне спілкування учнів один з одним, їх колективне мислення. При цьому завдання викладача полягає в тому, щоб створити умови для процесу вільної, продуктивної та інформативної комунікації.

Цікавим досвідом є експериментальне використання елементів методу «Учіння через навчання», що проводилося кілька років тому професором О.Б.Тарнопільським. Робота студентів старших курсів Дніпропетровського університету економіки і права була організована таким чином, що кожен з них виступав на одному із занять «викладачем». Студент самостійно вивчав рекомендовану літературу, виявляв ключові поняття, які могли б викликати труднощі та нерозуміння у інших, заздалегідь отримував завдання з метою подальшого його пояснення в групі. Роль викладача (реального) полягала в наданні необхідних консультацій, роз'яснень і рекомендацій стосовно найбільш доступного й ефективного способу викладу матеріалу.

За свідченням авторів експерименту, досвід проведення подібних занять показав, що студенти добре засвоюють навіть найважчий граматичний матеріал, вивчають його більш ретельно, приділяють особливу увагу найскладнішим, на їхню думку, граматичним моментам навчання, наводять цікаві та творчі приклади. Дуже важливим і позитивним чинником є і те, що комунікація протягом таких занять здійснювалася легко й невимушено, а атмосфера на заняттях завжди була доброзичливою, конструктивною та творчою.

У наш час поняття «інноваційна освітня технологія» широко використовується: і для характеристики великих перетворень і для опису незначних нововведень. І.П. Підласий оригінально порівнює ці технології із спектром, що виникає при розкладанні білого світла призмою: як світло, проходячи через призму, розкладається на кольори, так і цілісний процес навчання розкладається технологіями на безліч методів, форм та засобів, що містяться в ньому [5, с. 30]. Можливо, вміння об'єднувати форми, засоби та інноваційні навчальні методи (навчання з комп'ютерною підтримкою (CALL), метод сценарію (storyline method), метод симуляцій, метод каруселі, метод навчання по станціям, метод групових пазлів, метод рольової гри, метод «кейз-стаді» тощо) допоможе в якісній підготовці студентів-філологів, оскільки навчання іноземних мов сьогодні неможливе без використання:

- градуйованого застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій;
- опрацювання навчальних комп'ютерних програм з іноземних мов (система мультимедіа);
- професійно-орієнтованого навчання іноземних мов;

- дистанційних технологій навчання іноземних мов;
- різного роду презентацій;
- Інтернет-ресурсів;
- навчання іноземних мов у комп'ютерному середовищі (блоги, форуми, станції, електронна пошта);
- проектної роботи;
- новітніх тестових технологій тощо.

У методичній літературі найчастіше цитується визначення «інноваційної освітньої технології», запропоноване ЮНЕСКО, – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їхніх взаємодій, що мають своїм завданням оптимізацію форм освіти. О.І.Руденко-Моргун слушно зазначає, що ми живемо в століття інформаційної, комп'ютерної революції, що почалася в середині 80-х років і дотепер продовжує нарощувати темпи: поява персонального комп'ютера, винахід технології мультимедіа, впровадження в наше життя глобальної інформаційної комп'ютерної мережі Інтернет [6, с. 26]. Усі ці нововведення легко й непомітно увійшли в життя: вони широко використовуються майже у всіх професійних сферах й у побуті. Система освіти, на думку багатьох дослідників, не може бути незалежною від суспільного й політичного устрою держави, вона за всіх часів відгукувалася на соціальне замовлення [2, с. 75]. Саме в силу цього політика України останнім часом спрямована на те, щоб впровадити інформаційні технології в школи й ВНЗ, перетворити частково стихійний процес у керований і підконтрольний, залучити до роботи над новими навчальними матеріалами фахівців у предметних областях, стимулювати комп'ютерні технології до створення електронної навчальної продукції для школярів і студентів.

Як показує практика, із всіх існуючих засобів навчання комп'ютери якнайкраще «вписуються» в структуру навчального процесу ВНЗ, найбільш повно відповідають дидактичним вимогам і максимально наближають процес навчання іноземних мов до реальних умов. Комп'ютери можуть допомогти студентам сприймати нову інформацію, певним чином обробляти її й приймати рішення, можуть запам'ятовувати необхідні дані, відтворювати зображення, що рухаються, контролювати роботу таких технічних засобів навчання, як синтезатори мови, відеомагнітофони, магнітофони. Комп'ютери істотно розширюють можливості викладачів щодо індивідуалізації навчання й активізації пізнавальної діяльності студентів у навчанні іноземних мов, дозволяють максимально адаптувати процес навчання до індивідуальних особливостей студентів. Кожен студент одержує можливість працювати у своєму ритмі, тобто вибираючи для себе оптимальні обсяг і швидкість засвоєння матеріалу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для викладача вищої школи сьогодні важливо постійно вдосконалювати власні знання про методи навчання іноземних мов, впроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні концепції, йти в ногу з часом. Саме використання інноваційних технологій навчання іноземних мов дає змогу створити на занятті природне середовище, допомагає розбудити творче начало студентів, розвиває їхнє мислення і формує у них вміння, необхідні для сучасного суспільства. При цьому змінюється парадигма навчання, більше уваги приділяється формуванню навичок та вмінь самостійно здобувати знання в умовах дослідницької діяльності. Застосування інноваційних технологій у навчанні посилює зв'язок між предметами, що сприяє створенню нових інтегрованих курсів навчання і налагодженню зв'язків між державними стандартами освіти.

Література

1. Гузеев В. Основа авторской технологии / В. Гузеев // Нар. Образование. – 1998. – №9. – С. 33.
2. Зязюн І. Технологізація освіти як історична неперервність / І.Зязюн // Неперервна педагогічна освіта. Теорія і практика. – 2001. – Вип.1. – С.73-85.
3. Маркус Н.В. Інформатика та інформаційні технології в освіті / Н. В. Маркус // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2001. – № 4. – С.4.
4. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес. Уклад. М.Ф. Степко, Я.Я. Болубаш, К.М. Лемківський, Ю.В. Сухарніков; відп. ред. М.Ф. Степко. – К., 2004. – С.6-7. 2.
5. Підласий І.П. Практична педагогіка або три технології. Інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2004. – 616 с.
6. Руденко-Моргун О.І. Инновационные технологии обучения / Руденко-Моргун О.І. // Образование. – 2010. № 4. – С. 24-28.
7. Сергеева Т. Информационные технологии и содержание обучения / Сергеева Т. // Информатика и образование. – 1991. – № 1. – С.5-7.